

mi.^{7/} Byl pak pochován v Praze uprostřed katedrálního chrámu a odevzdán do země rukama pana Konráda, opata zbraslavského, který tehdy vykonával pohřební obřady.

Téhož roku nastalo v Čechách a na Moravě a v jejich sousedství pro nedostatek deště veliké sucho zemské, že jeho následkem zašla

všechna semena jak zimní, tak letní a hynuly stromy jak ovocné, tak lesní a neměly ovoce; rozmohl se tak krutý hlad, že si nutná potřeba chudých a smrtelná bída obstarávala potravu jak jen mohla z rozličných bylin země pro lidskou přirozenost neobvyklých.

^{7/} Byla to ještě Polička a Jaroměř.

NÁVRAT JINDŘICHA,
VÉVODY KORUTANSKÉHO,
PO SMRTI
KRÁLE RUDOLFA
LÉTA PÁNĚ 1307

❖ LXXXVI

Po smrti nejjasnějšího knížete pana Rudolfa, krále českého, který se však nenarodil z rodu českých králů a nikterak nebyl korunován královskou korunou, nastala veliká radost v pošetilém národě a v prostém lidu. Neboť tak velice byly vlastní zlobou a chmurou zločinu zaslepeny mysli některých lidí, že nemohli mít lásku k tomuto Rudolfovi, knížeti mírumilovnému, nýbrž jen v přáních a modlitbách žádali a si vyprošovali, aby se vrátil Jindřich, vévoda korutanský. Neboť obyčejně tak to Hospodin řídí a dopouští, že lid, který má být bičován za své přestupky, nikterak napřed nepoznává, co mu má škodit. Hned tedy jak zemřel Rudolf, poslali četní páni království a měšťané zástup poslu k Jindřichovi, vévodovi korutanskému, a pozvali ho, aby se spěšně vrátil do Čech.

A když uslyšel římský král Albrecht, že jeho syn Rudolf zemřel, truchlil, jak měl, ale přece, aby povznesl svého syna Fridricha, vévodu rakouského, na království České^{1/}, spěšně obrátil s ozbrojenci svůj pochod k Čechám. Zatím však konali v Praze páni a měšťané rozličné porady o zvolení jiného krále, ale mezi nimi se mínění o volbě rozcházel. Tobiáš^{2/} pak, maršálek království Českého, muž obzvláště obdařený velikou moudrostí, výmluvností, urozeností a mocí, a jeho příbuzní s Volfra mem^{3/}, měšťanem pražským, a s některými jinými jak pány, tak měšťany, přáli ve věci království vévodovi Fridrichovi a říkali: „Bohužel, protože jsme připraveni o přiro-

zené ratolesti našich králů, musíme si nyní ustanoviti nad sebou takového krále, pod nímž bychom mohli žít klidněji. Hle, bohužel, naše království spadlo smrtí na říši, a proto neobrátime-li se na říši, neustále budeme trpěti škody od říše. Kdo pak je tak mocný mezi knížaty, že by se mohl déle vzpírat proti říšskému vladaři a jeho synu? Budeme-li tedy mít za krále tohoto korutanského vévodu, nikdy nepřestane říše napadati nás a naši zemi krutými a dlouhotrvajícími srážkami. Požádáme tedy syna římského krále a s papežskou dispensí a milostí ho oženíme s dívkou, naší dědičkou, a budeme pevně státi v míru.“

Nelíbila se taková řeč v očích mnohých jiných, kteří obraceli svůj hlas jen na Jindřicha, vévodu korutanského. A tak jednoho dne, když se všichni starší sešli v domě biskupově^{4/} v Praze k rozmluvě a na poradu, hle, Ulman,^{5/} řečený z Lichtemburka, a Heiman, řečený Krušina^{6/}, vnikli s některými jinými ozbrojenou mocí do komnaty a po boku pana Jana, pražského biskupa, hned v tu chvíli ostrým mečem zabili pana Tobiáše z Bechyně pro přízeň a povýšení vévody korutanského. A nedlouho potom podobně zavraždili z téhož důvodu pražští měšťané, totiž Mikuláš Thusintmark^{7/} s některými jinými, muže velmi počestného Hiltmara

^{1/} Fridrichovi (i všem synům Albrechtovým) byly vlastně Čechy uděleny v léno již ve Znojmě 18. ledna 1307 (Regesta II, č. 2123).

^{2/} Maršálek Tobiáš (Bobeš) z Bechyně byl vůdcem strany rakouské. Srv. o něm pozn. v zdu.

^{3/} O něm viz v kap. XXXI, pozn. č. 2.

^{4/} Na Malé Straně poblíž mostu.

^{5/} Ulman čili Oldřich z Lichtemburka byl syn Smila z Lichtemburka a uvádí se v listinách od r. 1278—1313.

^{6/} Heinman (Heiman, Hynek) Krušina byl synem Hynka a vnukem Smila z Lichtemburka, bratrance Ulmanovým. O věci viz i v poznámkách v zdu.

^{7/} Pražský patricij s demagogickými sklony; o něm se zmiňuje kronika ještě v kap. LXXXVII a XCIII; po roce 1310 není o něm zpráva.

Fridingerova^{8/} u kostela sv. Jakuba^{9/} Menších bratří v Praze. Tak tedy k neštěstí celého království a vlasti nabyla převahy strana Jindřicha, vévody korutanského, a on za jáсотu většiny získal jméno krále českého léta Páně 1307 v měsíci srpnu.^{10/}

Když uslyšel římský král Albrecht, že někteří Čechové zvolili na škodu svatě říše vévodu korutanského, po několik let pouty klatby spoutaného, popudil se velmi prudce jeho duch proti novému králi i jeho království, a proto se sešel se svým synem Fridrichem, vévodou rakouským, a působil království škody, jaké jen mohl působit. Neboť sám se s vojskem položil táborem mezi Kutnou Horou a Kolínem^{11/} a odtud nepřátelsky napadl město Kolín ohněm, mečem a obléhacími stroji a vojsko nadobro vyplenilo všechny statky, které ležely v okolí. Avšak Jindřich z Lipé^{12/} a Jan z Vartemberka^{13/} mužně se postavili na odpor vojsku krále římského, způsobili mu přemnoho ztrát a odporující uvnitř zabránili, že nepřátelé nedobyli a nezabrali Horu s Kolínem.

Paní Alžběta, vdova po králi Rudolfovi, byla zatím v Praze, a protože přála králi Albrechtovi, utrpěla některé urážky a potíže ze strany Korutancovy. Proto, aby nebyla hruběji urážena, uprchla tajně z Prahy s jednou služkou, nesouc v náručí svou dceru Anežku. A s ní se setkal rakouský vévoda Fridrich na Zderaze^{14/}, jak bylo dříve tajně umluveno, a dovedl ji do svého tábora. Podobně uprchli z města Pražského před tváří Korutance a jeho přívrženců Volfram a Peregryn^{15/}, řečený Puš, s četnými jinými, kteří se přidržovali krále Albrechta.

Když král Albrecht viděl, že nastává zimní doba a že vtrhl do Čech nejsa nikterak připraven k boji, zanechal posádkou v městech, totiž v Hradci, Mýtě, Poličce a v Chrudimi a v jiných městech, která stála při něm, některé bojovníky ze Švábska i z Rakouska, aby zápasili v bitvě s protivníky. Sám pak vytáhl se svým synem Fridrichem, vévodou rakouským, do Rakous.^{16/} Zamýšlel potom král Albrecht a potvrdil to smlouvou, že se v době příštího léta vrátí se silnou mocí a množstvím lidu do Čech a že si je úplně podrobí, potře odpůrce a zjedná mír svým přívržencům.

Ale člověk míní, Bůh však, který je na nebesích, „jehož soudové jako hlubokost nesmírná“^{17/}, rozhoduje a určuje, co uznal za dobré. Neboť považ, že se ještě neodvrátila

pro hříchy lidu prchlivost Hospodinova od Čech, aby v nich směl být mír, a proto dosud „stála ruka Páně vztažena“.^{18/} A zajisté nebyl král Albrecht ten, skrze něhož by chtěl Hospodin uspořádati v Čechách mír, nýbrž rozhodl nechati to druhému. Neboť sám Albrecht, král římský, zahynul hned potom 1. května léta Páně 1308, byv zavražděn v krajinách švábských, na místě, kde se cítil nejbezpečnějším, od Jana^{19/}, syna svého bratra Rudolfa.

Tento Jan totiž, protože byl dědicem Rakous a dostal údělem tolik práva a spravedlnosti jako synové krále Albrechta, jiný však držel jeho panství a sám neměl nic, často upomínal krále, svého strýce, o svou zemi, a protože upomínání bylo bezvýsledné, řídě se zlou radou, spáchal zločin vraždy a sám se z toho nijak neobohatil. Král Albrecht pak, když zabil v polní bitvě svého předchůdce Adolfa, krále římského, a panoval místo něho, byl v desátém roce své vlády, netuše nic zlého, zabit od toho, s nímž sladké pokrmy jídal.

A ti, které zanechal král Albrecht v království Českém jako posádky, očekávající slavnostně návrat svého pána, nabyli větší odvahy a svedli mnoho bitev, ale protože „výsledky válečné jsou rozličné“^{20/}, střídavě si od obyvatelů země odnášeli hned vítězoslávu, hned nebezpečnost, hned vítězství, hned hanbu. Žádný však nepochybuje, že všichni oni cizinci pozbyli slávy po ztrátě vítězství, když podlehli v polní srážce u Mýta a byli všichni jako ptáci chycení ptáčníkem českou mocí zajati. Když tedy k nim došla žalostná zpráva o smrti jejich pána, krále Albrechta, konečně odešli po některých vyjednáváních z hradů, které zabrali, a vrátili se domů.

A když uslyšel Jindřich, král český, že byl římský král Albrecht zabit, „zaradoval se radostí velmi velikou“^{21/}, neboť myslel, že musí z jeho pádu nabýti mocnější síly v Čechách; podobně prostý lid a národ, který by zasluhoval bití, převelice jásal, protože soudil, že bude pod korutanským knížetem bezpečný a šťastný. „Ne tak, bezbožníci, ne tak, běda!, nýbrž jako prach, jež rozmetává vítr s tváře země“^{22/}, tak byl nepřátelskými útoky vzdalován mír a blaho od obyvatelů vlasti.

Neboť pod vládou tohoto Korutance upadá v nevážnost stav Čech, povstávají bezbožníci, padají nevinní a spravedliví, vládne

násilnost, panuje nespravedlivost, soud a spravedlnost jsou vyhnány z vlasti, jsou olupovány kostely, deptány kláštery, statky pozemské jsou jim odnímány, libovůle je všem zákonem, přibývá loupeží, nářkům vdov a sirotek není poskytována žádná pomoc, truchlí kněžstvo, úpí každá krajina, protože se rozmnožilo zlo v Českém království. Neboť „neustala tato rána“^{23/} v třech letech, po která panoval tento Jindřich v Čechách, nýbrž se tolikrát opakovala, že sama neznala

^{8/} Hiltmar Fridinger, patricij, byl členem staroměstské rady v letech 1288, 1292 a 1301; v kap. CV je zmínka o kříži, který byl postaven na památku jeho smrti u kláštera minoritů.

^{9/} Na Starém Městě.

^{10/} V listině ze dne 17. června 1308 (Regesta II, č. 2178) praví Jindřich sám, že byl povolán za krále v den Nanebevzetí Panny Marie (15. srpna).

^{11/} Albrecht vtrhl do Čech z Frankfurtu přes Cheb; v září tábořil mezi oběma městy.

^{12/} Jindřich z Lipé, kterého tu Petr poprvé uvádí, účinně zasahoval do českých dějin, jak je patrné z pozdějších kapitol; obsáhleji o něm viz v poznámkách vzadu ke kap. LXXI.

^{13/} Podobně i Jan (u Dalimila Ješek) z Vartemberka, později zemský hejtmán moravský, se často připomíná v pozdějším vypravování; o jeho rodě viz v pozn. vzadu ke kap. LXXI.

svého určitého počtu; je totiž hrozné si představit v mysli, hroznější vypovědět a nebezpečnější ze zkušenosti poznat ona těžká nebezpečnost a nekonečné obtíže, kterými byly v době Jindřicha, vévody korutanského, postiženy celé Čechy. Neboť rozhodl Hospodin Čechy rukama tohoto knížete ne spasiti, nýbrž spíše bítí. A tak se stalo, že si všichni ti, kteří dříve toužili po příchodu tohoto knížete a usilovně se oň starali, osklivili jeho přítomnost už pro přemíru jeho zla.

^{14/} Klášter sv. Petra na Zderaze byl za městskými hradbami, Nové Město tehdy ještě nestálo.

^{15/} Pušovci byli bohatý rod, usedlý zároveň v Praze i v Kutné Hoře. Peregryn Puš byl r. 1310 v Kutné Hoře a r. 1312 byl zavražděn pravděpodobně v Praze Mikušem z Potštejna; vystupuje také v kap. násl.

^{16/} Albrecht odtáhl z Čech asi v polovině října; 5.—11. října datuje své listiny ještě v Opatovicích, 17. října už u Znojma (Regesta II, č. 2149, 2151, 2153).

^{17/} Žalm 35. 7.

^{18/} Podle Proroctví Izaiášova 5. 25.

^{19/} Jan, syn vévody Rudolfa (srv. kap. XXXIV) a Anežky, dcery Přemysla Otakara II., dostal za tento čin příjmení Parricida. Srv. i pozn. vzadu.

^{20/} Podle 2. knihy královské 11. 25.

^{21/} Matouš 2. 10.

^{22/} Podle Žalmu 1. 4.

^{23/} Podle Žalmu 105. 30.

Praha se těšila tehdy, když vévoda Jindřich byl zvolen za krále; pochvalu tleská lid všecken a velmi rád slyší, tento že králem se stal; a proto si myslí, že nic mu smutného nemůže vzrůst, že prožívat bude jen radost. Proto se veselí lid a písně pje a jása, všichni se radovat touží, a proto vstávají k hodům; po všech ulicích šli a dlouhé reje tam vedli řezníci s kožišníky a krčmáři zpívali písně, pekaři veselí byli a radost podivnou měla hokyně, prodávající tam jablka, jakož i hrušky, zcela se cítila šťastnou a nemoudře vedla si při tom, neboť, ač zestárlá byla, si nemohla odřici tanec. Jeden si zvučně zpívá a jiný má citharu v ruce, jeden do bubnů bije a druhý zas na lyru hraje: nový že zvolen král, se všechnem velice líbí! Běda, vždyť neznali zlo, jež vbrzku dopadnout mělo na ně a království celé. A dobře jsou nyní již známy zásahy zvratu štěstí, neb na sobě nese zem Česká nesmírně velikou tíhu všech neštěstí, kterou by věru nebyla poznala ani, jí kdyby se vládcem byl nestal král, jež měla dřív ráda, však posléz ho nenáviděla. Za něho loupeží kdekdo a rovněž dochází k vraždám, vzrůstají pře, mír mizí a umdlévá veškeré právo, pole tu leží ladem a málo lze nalézt na nich plodů, neb nevzrůstá nic než nárek po celé zemi, neboť se na všech stranách jen válečná lítice rodí.

Stařena, tančící tehdy, teď stojí, ač zpívala dříve,
nyní jen mlčí, neb požívá zákona, který jí křivdí.
Rohaté Korutansko, jen málo ti přináším darů
za takového krále, jež bez zákona nám takto
posíláš. Vévodou tvým, jak vzpomínáš, býval a také
hrabětem v Tyrolích byl. Teď z vlastních odešel krajín,
aby se králem stal. Sic zaměnil místo, leč nikdy
nezměnil mysl svou; jak dřív má smýšlení stejné,
jakož to dokonale i slova básníka značí,

který pravil:

„Ti, kdož se přes moře plaví, jen podnebí mění, ne mysl.“^{24/};

O ostatních pak jeho činech, a jak pod tímto
Jindřichem, vévodou korutanským, upadlo
království České skoro do nejhorší zkázy
a jak paní Anna, jeho manželka, zemřela
bezdětná v Korutanech léta Páně 1313^{25/}, vy-

kládá se úplněji a obsírněji v následujících
kapitolách.

^{24/} Horatius Epist. I, 11, 27.

^{25/} O smrti královny Anny (13. února 1313) se už kroni-
kář později nezmiňuje.

ZAJETÍ JINDŘICHA Z LIPÉ
A JINÝCH PÁNŮ V SEDLCI
KUTNOHORSKÝMI
LÉTA PÁNĚ 1309

❖ LXXXVII

„Stoupá-li do výše nízký, pak nic není tvrdšího nad něj,^{1/}
nic však netrvá méně, neb brzy se bolestně zřítí.
Vniveč se náhlá pocta zas obrátí, ježto se nikdy
toho, kdo povznesen byl, nit nezdlouží, nýbrž se zkrátí,
neboť štěstěny kolo se mění jako tvář luny.^{2/}
Tohle ti ukáže jasně i některých horníků zpupná
mysl: a pomocí jich to bezpečně dokázat můžeš.

Neboť byl v Kutné Hoře rozsáhlý rod Rut-
hardovců, odvozující svůj původ od jakéhosi
horníka Rutharda, z kteréhož příbuzenstva
pocházející někteří, které bych mohl jme-
novati, kdybych chtěl, zapomínali na svůj stav,
překračovali proto zpupnými mravy meze
horníků a měšťanů, a nepokládali se za menší
než páni. Ti totiž, protože měli nad sebou
králem Jindřicha, vévodu korutanského, je-
hož zákonů a nařízení však nedbali, počali
si tedy jako žáby v řece pod králem klac-
kem^{3/} s bujným duchem drže vésti, a protože

byl nadbytek bohatství, jal se duch značně
zpupný, bázně neznalý, nýbrž chtivý světské
hodnosti nesmyslně jednati k své záhubě.

A proto si tito se svými přívrženci zvolili
farizejskou radu a říkali: „Nikterak se nebo-
jíme krále, kterého máme, a kdyby nám
nepřekáželi někteří šlechticové království,
obrátili bychom veškerý zisk v našich horách
k svému prospěchu. Pročež kdybychom
uvrhli takové pány do svých okovů, drželi
bychom s dětmi svými takřka stálým dědic-
tvím všechny důchody z dolů čím svobodně-

ji, s tím větším ziskem.“ K této radě pak dali
souhlas a návod k vynalézavosti pražští měš-
tané Peregrin Puš^{4/}, Jakub, syn Volflinův^{5/},
a Mikuláš Thusintmark^{6/} a zatemnění chmu-
rou zpupnosti nikterak nepředvídali, co z toho
může vzejít. Poddávali se totiž prudkému
náporu myslí, napřed promyslili začátek, ni-
koli konec, a protože se ohlíželi na málo
věcí, nejen snadno oznámili, nýbrž ještě
snadněji připustili vykonati jakoukoli zločin-
nou věc.

Tu léta Páně 1309 v měsíci březnu^{7/} vy-
padli v první hodině denní Peregrin Puš,
Mikuláš, Konrád a Albrecht, syn Ruthar-
dův, s velkým množstvím ozbrojeného lidu
z Kutné Hory, vtrhli zpupně do kláštera
Sedleckého a zajali tam v domě hostů ještě ve
spánku Jindřicha z Lipé, komorníka^{8/} krá-
lovství Českého, Jana z Vartemberka a Jana
z Klingenberka^{9/} ze Švábska, muže stateč-
ného, a zabili Jana, rychtáře z Kutné Hory,
a ty zajaté pány hned odvedli na hrad Lidi-
ci.^{10/} Veliké násilí také spáchali onoho dne
Kutnohorští v klášteře Sedleckém, vylámali
dveře a tu onde hledali Wolframa, měšťana

pražského, a jiné, které nenáviděli. Jsem
svědkem této věci, protože já sám jsem viděl
ne bez bolesti takový útok.

Téhož dne zajali v Praze Jakub, měšťan
pražský, a Mikuláš Thusintmark se svými
přívrženci Petra^{11/}, kancléře království Čes-
kého, Rajmunda z Lichtemburka^{12/} a Hein-
mana, syna Heinmana z Dubé^{13/}, a v pou-
tech je uvěznili. Tak tedy měšťané i Kutno-
horští jásají jako vítězové, když dobyli ko-
řisti, do výše vystrkují rohy pýchy, ale ne-
vědí, že „se skrývá had v trávě“.^{14/} Neboť
nedlouho potom začnou se ze semene důvtip-
né rady Kutnohorští a pražští měšťané roz-
cházetí a sváříti a nastanou rozličná jednání
a oni páni, kteří byli zajati, jsou vysvobozeni
z vazby. Od oné pak hodiny svého osvobo-
zení stali se Jindřich z Lipé a Jan z Vartem-
berka více než předtím slavnými a mocnými,
ti však, kteří se chlubili množstvím bohatství
a výší své zpupnosti, tak upadli do propasti
ponížení, že se neodvažují povstati, a nyní
ještě jsou rozptýleni po všech krajích, ale ti,
kteří zůstávají, nemají prvotní slávy.

Zalibu nemám v té válce, když na lavici se snaží
vystoupit stolička nízká; nic za tím nejde než škoda,
jestliže prostý měšťan neb člověk všeliký ruce
vztahuje po věcech silných a takovou váhu si zpupně
pro sebe žádá, že brzy ji jenom s obtíží snáší.
Ten ať se nediví pak, že chudobou postižen bude,
ten ať se nediví pak, že ucítí údery hole,
ten ať se nediví pak, že za hlupce pokládán bude.
Nechat se poučit dá, kdo přeje si uniknout zkáze:
příliš ať povýšen není, když šťastný osud se na něj
usmívá: brzy se totiž ta šťastná náhoda zavře,
prchajíc od poctěného. Tak jestli tě náhodou vzhůru
povznáší moc, jen pamětliv buď, že veškera hodnost
rychle svou dráhu krátí a moc se měnívá v malou,
neboť štěstěna denně jen kolísá, stále se mění.

^{1/} Claudian In Eutrop. I, 181. Srv. k tomu i Šusta, Po-
čátky lucemburské 2, 20, pozn. č. 1.

^{2/} Srv. kap. CXXVI., pozn. č. 2.

^{3/} Narážka na Phaedrovu bajku I, 2 (o žabách, kterým
Jupiter na jejich žádost o krále hodil kus dřeva, jehož si
pak nevážily).

^{4/} O něm v kap. LXXXVI, pozn. č. 15.

^{5/} Z rodu Velflovců čili od Věže, srv. i kap. XCIII.

^{6/} O něm v kap. LXXXVI, pozn. č. 7.

^{7/} Přesto, že Petr níže uvádí, že byl svědkem tohoto
přepadení, není jeho datování správné; podle jiných pra-
menů se to stalo 15. února. Srv. Šusta, Počátky Lucem-
burské 2, 16, pozn. č. 1, a ČD II, 2, 33, pozn. č. 1.

^{8/} Jindřich z Lipé byl tehdy podkomořím; komorníkem
byl Jindřich z Rožmberka.

^{9/} Jan z Klingenberka pocházel z Německa, ale v Če-
chách zdomácněl.

^{10/} Lidice, podle Tomka u Buštěhradu, podle Šusty
(ČD II, 2, str. 34, pozn. č. 1) nejpravděpodobněji Litice
u Potštejna, asi vlastnictví Peregrina Puše.

^{11/} O něm v kap. LXXIV, pozn. č. 4.

^{12/} Rajmund z Lichtemburka, jedna z předních hlav
tehdejších českých feudálů, do r. 1308 podkomořím. Viz
o něm v poznámkách vzadu i ke kap. LXXXVI.

^{13/} Byl to Hýnek Žák z Dubé, syn Hynka z Dubé, nej-
vyššího purkrabího.

^{14/} Vergilius, Buc. 3, 93.